Algemeen
90

De wortels van Angkor

Bert Schut

Beschreven door prof. Marcet uit Zürich las ik een verhaal over de beroemde oerwoudstad Angkor in Cambodja. Het is zo'n boeiend onderwerp, dat ik het u graag in mijn eigen bewoordingen navertel.

Maar eerst maak ik graag tevens nog melding van de bijzonder sympathieke wijze waarop de Royal Embassy of Cambodja te Londen mij nader informeerde over dit onderwerp.

Wij zijn vaak geïmponeerd door de taaie strijd om het bestaan die planten voeren in het hooggebergte, boven de boomgrens, in de barre koude van het hoge noorden of de verzengende hitte van woestijnen en steppen. De vindingrijkheid van het leven om te overleven, om het voortbestaan van de soort te garanderen, dwingt daarbij onze bewondering af.

Heel anders is het gesteld met de levensomstandigheden in het primaire equatoriale regenwoud. Hier ervaren wij het tegenovergestelde. Niet beperkt door warmte noch vochtgebrek, niet onderworpen aan zeer grote temperatuurverschillen, ontvouwt het plantenleven zich hier in het oerwoud in zijn meest uitbundige, overdadige groeikracht. Niettemin springt dit in de jungle, waar een zeker biologisch evenwicht heerst na het bereiken van een climax tot waar de vegetatie kan reiken, minder in het oog.

Nee, dit spreekt ons eerst recht aan op die plaatsen, waar het oerwoud een eerder verloren gegaan terrein opnieuw inneemt. Het indrukwekkendste voorbeeld daarvan toont tegenwoordig ongetwijfeld de "vergeten" oerwoudstad Angkor. In het jaar 1861 stuitte een Franse orchideeën- en vlinderverzamelaar midden in de jungle van West-Cambodja op een ruïnenstad van geweldige afmetingen. Hij ontdekte het door sagen omgeven Angkor, de in de negende eeuw na Chr. gestichte hoofdstad van het machtige Khmerrijk. Dit strekte zich eens van de Golf van Bengalen tot aan de Chinese zee uit en ontwikkelde de luisterrijkste cultuur van Zuidoost-Azië. Angkor huisvestte in die tijden naar schatting ruim een miljoen inwoners en zal dientengevolge destijds waarschijnlijk de grootste stad ter wereld zijn geweest. Na zes eeuwen bewogen geschiedenis verbleekten bijna plotseling de glans en de macht van het Khmerrijk. Zijn voormalig vazallenvolk, de Thaïs, had zich verheven en Angkor in 1431 veroverd en grotendeels verwoest. Niets belette daarop de tot dat tijdstip in toom gehouden jungle meer zich van de verlaten stad meester te maken en paleizen en tempels te bezetten. Ook thans nog, na meer dan vijf eeuwen heerschappij van het woud in Angkor, zijn in de nog niet "gezuiverde" en gerestaureerde stadswijken de verschillende fasen van de veroveringsstrijd waar te nemen. Dit zien we wel het indrukwekkendst bij de in het jaar 1181 gebouwde boeddhistische tempel van "Ta Prohm".

De bomen, overwegend Ficussoorten en wolbomen, behorend tot de familie van de Bombacaceae, kiemen in spleten in muren of moskussens in hoven en op terrassen en zelfs op de stenen daken en torens. Hun zich aanvankelijk vreedzaam gedragende luchtworteltjes gaan tastend als lenige vingers langs de muren tot ze tenslotte ergens, en dikwijls is dat pas na verre, onoverzienbare omwegen het geval, in de aarde verdwijnen.

Aan de gedaanteveranderingen van de wortelvormen schijnen in het tropische klimaat nauwelijks grenzen te zijn gesteld. Vele naast elkaar omlaaglopende strengen vergroeien door zijdelingse uitlopers tot ondoordringbare netten. Andere wortels versmelten

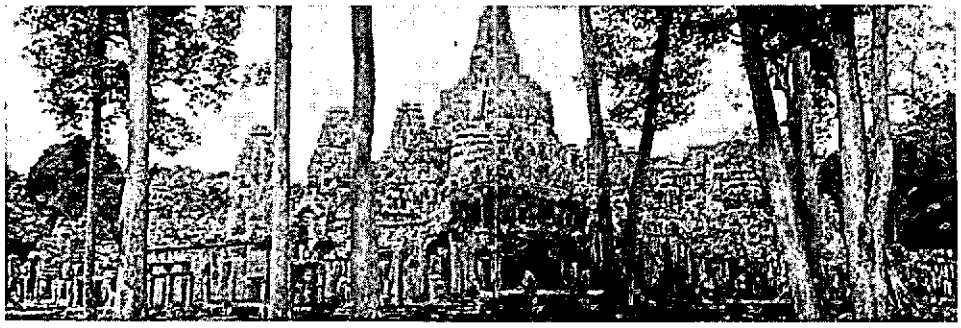

Algemeen overzicht van Bayon (1200 v. Chr.).
Foto: Royal Embassy of Cambodja.

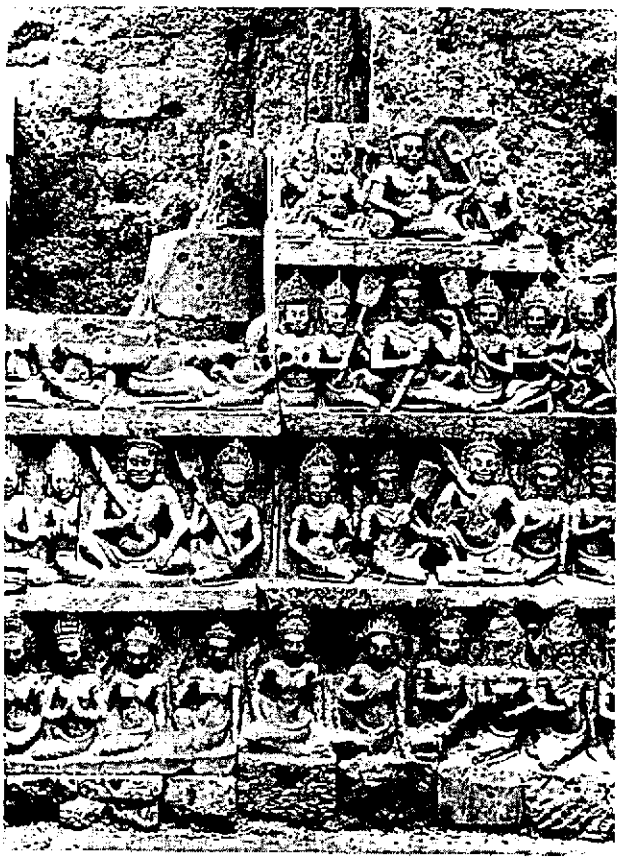

Detail van het rijke beeldhouwwerk op het zgn. terras van de olifanten.

Foto: Royal Embassy of Cambodja.

Wortels houden het beeld van de godheid in hun "houtgreep".

Foto: Royal Embassy of Cambodja.

over hun hele lengte tot bizar gevormde zuilen en schijnstammen. Dikke wortelslangen kruipen wel dertig meter ver over de grond, terwijl andere als geelachtiggrauwe, vormloze massa's over de muren omlaag glijden. Deze lijken op gesmolten kaas, waaraan waarschijnlijk wel de Franse naam "Fromagers" voor deze bomen ontleend zal zijn. Zelfs buiten de muren rond de begraafplaats opgeschoten bomen zijn met hun tot reuzenvoeten uitgegroeide wortels in staat zich rond de stenen kisten te stulpen. Op den duur kunnen zelfs de stevigste bouwwerken geen weerstand bieden aan de wortels van Angkor. Zij verschuiven de machtigste steenblokken, ze laten de imposante friezen springen en onder het gewicht van tonnen storten de daken en torens in elkaar. De hele oerkracht van de tropische vegetatie schijnt in deze wortels belichaamd te zijn. Zij zijn in feite de spelers in een uniek drama: de tweekamp tussen natuur en mensenwerk.